

Feketén-fehéren

Jordan Peele: *Tűnj el! (Get Out)*

Az irónia és a társadalomkritika szinte a kezdetektől szerves része volt a horrorfilm műfajának – elég, ha csak az első zombifilmekre gondolunk. A kétezres évek elejétől a műfaj számtalanszor átalakult és feléledt haló poraiból – hogy stílszerű legyek –, ám sajnos a legutóbbi hullám már annyira kegyetlenkedésre sikeredett, hogy a sokkoláson túl egyebet nem is tudott felmutatni. S bár a társadalmi kommentár és a mögöttes mondanivaló fel-felsejlett a „tortúrapornók” mögött is, a mostani, legújabb vérfrissítés visszavett a kínzásból, végre elfelejtette az ázsiai szellemgyerekeket, és visszahozta a gondolatiságot, méghozzá függetlenfilmes tálalásban.

A *Tűnj el! (Get Out)* kritikusok tömegei szerint ennek a legújabb hullámnak az eddigi legtisztább példája. Alacsony költségvetésű, gyakran szerzői filmekről van szó, amelyek nem akarnak túl sokat markolni, nem próbálnak látványnyal vagy effektekkel lenyűgözni, nem ömlik bennük a vér meg a különböző belső szervek, viszont van egy többé-kevésbé eredeti gondolat mögöttük, amit frappánsan, röviden és izgalmasan képesek átadni. A *Tűnj el!* mindezek mel-

Jó hangulatban anyuék háza felé – Daniel Kaluuya és Allison Williams

lett azt a páratlan szerencsét is magának tudhatja, hogy egy olyan pillanatban született, amikor üzenete, amely máskor nem tűnt volna többnek, mint egy átlag *Meghökkenítő mesék*-epizód, politikailag nagyot tudott robbanni. Ez ugyanis egy olyan, faji kérdéseket feszegető film, egy fekete apától és fehér anyától származó komikus tollából és rendezésében, egy fekete fiúból és fehér lányból álló párról, amely az amerikai Obama-adminisztráció végnapjaiban született, és Donald Trump elnökségének hajnalán került a mozikba. És ha már ennyit hangsúlyoztuk a politikai felhangját, azért azt is sietünk leszögezni, hogy ez a film hihetetlenül vicces és szórakoztató.

A fiatal, tehetséges brooklyni fotós, Chris (Daniel Kaluuya) első látogatására készül barátnője, Rose (Allison Williams) családjához. Izgul, mint bárki tenné a helyében, csak egy kicsit még jobban: kiderül ugyanis, hogy a lány elfelejtett szólni a szüleinek arról, hogy Chris fekete. Rose szerint persze ennek az égvilágon semmilyen következménye nem lesz, hiszen apukája „harmadszor is Obamára szavazott volna, ha teheti”,

és egyébként is, kedvese eliheti, hogy ha a szülők rasszisták lennének, biztosan nem vinné őt hozzájuk. Bár a srácot barátja azonnal figyelmezteti, hogy jobban tenné, ha az égvilágon semmilyen fehér csaj családjához nem menne látogatóba, Chris józanul áll a dolgokhoz.

Armitage-ék rezidenciája a semmi közepén áll. Hatalmas építmény, kicsit a gyapottermelő rabszolगतartók házára emlékeztet. Rose szülei azonban tényleg jó fejnek tűnnek. Az idegsebész apa (Bradley Whitford) és a hipnoterapeuta anya (Catherine Keener fantasztikus, mint mindig) egymást ugratják, szeretetükkel elárasztják lányukat, és gond nélkül elfogadják Chris faji hovatartozását is. Armitage úr természetesen azonnal közli vele, hogy harmadszor is Obamára szavazott volna – valószínűleg szerinte ezzel éreztetheti a fekete fiúval, hogy itt aztán senki nem rasszista. Annak, hogy a házban két alkalmazott dolgozik – egy kertész és egy házvezetőnő –, és mindketten feketék, láthatólag a ház ura is érzi az iróniáját. De ez még csak az első furcsaság, amin akár könnyedén túl is lehetne lépni – annál feltűnőbb, hogy ezek az alkalmazottak gyanúsán üres tekintettel járnak-kelnek, mintha nem is igazán tudnák, hol vannak, és mit kell tenniük.

*Vajon Missy mi a csodának kavargatja folyton a teáját?
– Bradley Whitford
és Catherine Keener*

A film cselekményének lényege egyébként elég hamar leszűrhető, és bár fordulatos, igazi nagy meglepetéseket nem tartogat. Nem is ez a cél. Az elsőfilmes Jordan Peele forgatókönyvíró-rendezőt eddig leginkább komikusi pályafutásából ismerhetjük. Olyan előadóművészként, akinek származása miatt mind a fehér, mind a fekete Amerikába van némi belátása, nem is a sokkolást vagy polgárpukkasztást tűzte ki célul, sokkal inkább azt, hogy humorral, számtalan kikacsintással reflektáljon tabunak számító faji-politikai problémákra. Filmjének igazi pikantériája pedig az, hogy itt nem kopaszfejűek vagy bakancsos neonácik a feketéket elnyomó gonoszok, hanem felvilágosult, liberális fehérek. Abban pedig, hogy elkészíthette, két dolog játszott alapvető szerepet: a műfaj utóbbi évekbeli alakulása, illetve a Blumhouse stúdió pusztá léte – ez a stúdió az elmúlt időszakban számos kis költségvetésű horrorra és thrillerre adott pénzt, és komoly szerepet játszott a műfajban történt legújabb fordulatban.

George Romero 1968-ban 114 ezer dollárból forgatta *Az élőhalottak éjszakáját*, széles körben ezt tartják az első zombifilmnek. A műfajra mindaddig kevésbé jellemző módon szerzői film volt. És bár az élőhalottak maszkjai igencsak rémisztőek, a film erőssége mégis a cselekmény mögött rejlő leplezetlen társadalomkritika: mi az ember, mitől tartjuk a másikat teljes értékű embernek, és ki jelenti ránk az igazi veszélyt? Az évtizedek alatt számos kultikussá vált, de szűk

réteghez szóló horrorfilm született, ám a fősodor szemszögéből nagyon sokáig lesajnált műfaj volt. Legjobb filmnek járó Oscar-díjat a horrorok közül csak *A bárányok hallgatnak*-nak sikerült elnyernie, és az is szigorúan véve inkább krimi-thriller, mint horror. A közvélemény az ezredfordulón kezdte komolyabban felkapni a fejét a műfajra, amikor a zseniális marketingkampánnyal bevezetett *Ideglelés* vagy a végső csavarjával kedélyeket borzoló *Hatodik érzék* széles körben ismertté vált, és nemcsak azért, mert ezek számos moziba eljutottak, hanem azért is, mert igazán jó filmek voltak. Nem sokkal később megérkezett *A kör* – és vele az újabb vérfrissítés, egyenesen Ázsiából. Sajnos azonban a beözönlő fekete hajú szellemkislányok hamarosan teljesen elkoptatták a japán–koreai egzotikum újszerűségét, az *Ideglelés* által elindított „found footage” (talált felvétel) hisztériának pedig túl sokáig tartott, hogy végre beleálljon a földbe. Következett a *Fűrész*, és vele – ahelyett, hogy okos, fordulatos thriller-horrorok jöttek volna – egy rettenetes, véres, szereplőt és nézőt kínzó alműfajhullám, folytatások és újrázások végtelen – és végtelenül unalmas – sorával, ami rövid úton agyon is csapott mindent, amit az ezredforduló óta a műfaj kivívott magának.

Az újabb friss levegő beeresztése tehát már úgy kellett, mint egy falat kenyér. Ha a *Tűnj el!* nem is világrengető alkotás, azt mindenképpen a javára kell írni, hogy függetlenfilmes hagyományokat elevenít fel, egyszerűsége törekszik, nem akar elkápráztatni, mer (nagyon) vicces lenni, és nem célja, hogy a rémülettől kiugrassza nézőjét a fotelből, sokkal

inkább mondani akar valamit. Talán olyasmit, ami nem fog mindenkinek tetszeni – de hát ez a műfaj sosem szólt tömegekhez. Az azonban beszédes, hogy a legnagyobb kritikai oldalakon, ahol a nyomtatásban és interneten megjelent filmkritikákat összesítik, horrorra egyáltalán nem jellemzően nagy (a Rotten Tomatoeson 99) százalékot tesznek ki a pozitív kritikusi vélemények. Legyen ez a műfaj újabb megújulásának a jele, és annak a záloga, hogy a továbbiakban e sorok írója is képes legyen ismét kortárs horrorfilmet nézni.

NAGY ORSOLYA

***Tűnj el! (Get Out)* –**

USA, 2017

Írta és rendezte: Jordan Peele

Szereplők: Daniel Kaluuya, Allison Williams, Lil Rel Howery, Bradley Whitford, Caleb Landry Jones, Betty Gabriel, Catherine Keener

Zene: Michael Abels

Fényképezte: Toby Oliver

*Valami nagyon nem
stimmel a házvezetőnővel –
Betty Gabriel*